

JAARVERSLAG DLG 2008

DIENT LANDELIJK GEBIED

zie ook: www.dienstlandelijkgebied.nl/jaarverslag2008

dienst landelijk gebied

voor ontwikkeling en beheer

INHOUD

COLOFON

	INHOUD	2
1	MENS EN ORGANISATIE	3
	1.1 Organogram	3
	1.2 Als je er zelf aan werkt kom je het verst	4
	1.3 Mens en organisatie	4
	1.4 Personeelsbestand	5
2	JAARVERSLAG DLG-RAAD	7
3	FEITEN EN CIJFERS	8
	3.1 Opdrachten van de provincies	8
	3.2 Opdrachten van LNV	9
	3.3 Overige opdrachten	10
4	JAARREKENING	12
	4.1 Inleiding	12
	4.2 Directieverslag	13
	4.3 Balans per 31 december 2008	14
	4.4 Rekening van Baten en Lasten 2008	15
	4.5 Kasstroomoverzicht voor het jaar 2008	15
	4.6 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	16
	4.7 Toelichting op de balans	18
	4.8 Toelichting op de rekening van baten en lasten	22
	4.9 Toelichting op het kasstroomoverzicht	23
	4.8 Resultaatbestemming	24
	4.10 Gebeurtenissen na balansdatum	24
	4.11 Bedrijfsvoeringparagraaf	24
5	ACCOUNTANTSVERKLARING	25

COLOFON

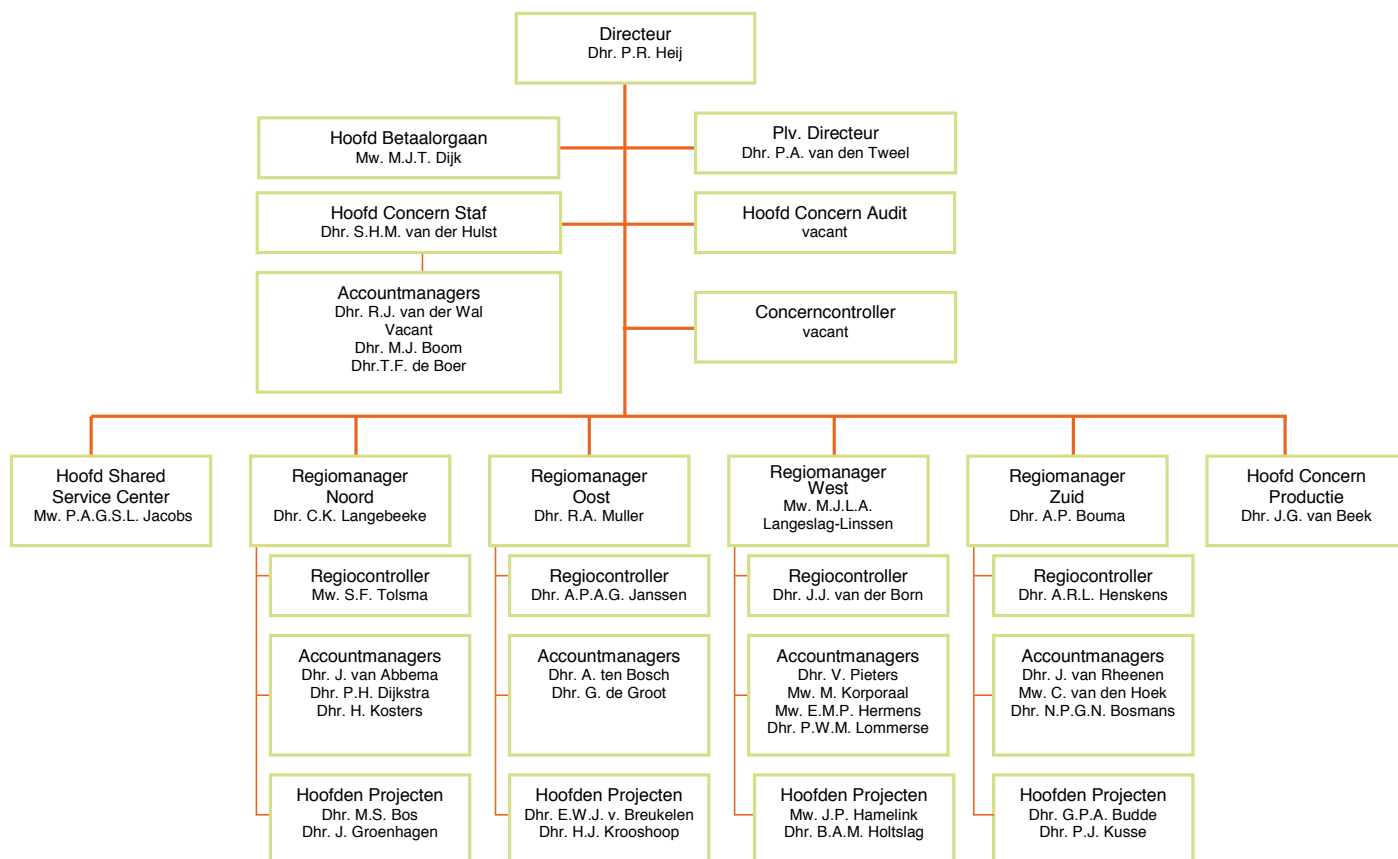
Deze pdf behoort bij het DLG jaarverslag 2008 dat digitaal te vinden is op [www.dienstlandelijkgebied.nl/jaarverslag 2008](http://www.dienstlandelijkgebied.nl/jaarverslag%202008) (klik op de link om naar jaarverslag te gaan)

Dienst Landelijk Gebied, april 2009

1. MENS EN ORGANISATIE

DIENT LANDELIJK GEBIED

1.1 ORGANOGRAM

■ 1.2 ALS JE ER ZELF AAN WERKT KOM JE HET VERST

Aldus Maud Niessen, op dit moment senior medewerker en plaatsvervangend hoofd Grondzaken bij DLG in Tilburg. Maud werkt nu tien jaar bij DLG. In die periode heeft ze functies vervuld in Tilburg, Roermond, in de regio Oost bij de afdeling Control en nu bij Grondzaken in Tilburg.

Maud is de verpersoonlijking van de slogan: 'je bent regisseur van je eigen loopbaan'. Het zit een beetje in haar karakter dat ze steeds op zoek is naar een nieuwe prikkel en uitdaging. Die komen voort uit een sterke behoefte tot ontwikkeling.

Ze vertelt hierover: "Er zijn voldoende kansen binnen DLG. Je moet af en toe wel over de grenzen van je team, provincie en regio heen durven kijken. Als je niet zo veel doet op dat gebied, verloopt de loopbaanladder langzaam. Je moet er zelf aan werken. Dan maak je stappen in ontwikkeling, maar ook in salaris. Iedere nieuwe functie brengt met zich mee dat je weer kunt onderhandelen over salaris of opleidingskosten en dergelijke."

Sinds een klein jaar is Maud senior medewerker bij grondzaken Tilburg. Ze voelt de 'onrust' nu nog zeker niet, want ze heeft het gevoel dat ze op haar plaats zit. "Ik zit op een positie van niveau. Ik heb invloed en maak verbinding met andere mensen en ik kan mijn kennis en ervaring duidelijk aanwenden in mijn werk."

Volop mogelijkheden voor talenten

Bij DLG maken mensen het verschil. Mensen en hun talenten, kennis en kunde. Wij vinden loopbaanbeleid belangrijk, omdat daarin de behoefte van medewerkers om zich te ontwikkelen en te ontplooiën en de behoefte van de dienst aan blijvend inzetbare en excellerende medewerkers, bij elkaar komen. Om invulling te geven aan loopbaanbeleid is inzet van twee kanten nodig: van de organisatie (vaak in de persoon van de leidinggevende) en vooral van de medewerker zelf.

Bij DLG is het vanzelfsprekend dat je elk jaar persoonlijke prestatieafspraken maakt met je leidinggevende, waarbij je ook afspraken maakt over je eigen ontwikkeling. Tenminste

één maal in de drie jaar een loopbaangesprek, duidelijke loopbaanpaden en een gericht opleidingsaanbod, horen daarbij. In 2008 start DLG met een kweekvijver waarin aspirant leidinggevend worden opgeleid. De begeleiding van teamhoofden richt zich steeds meer op competentieontwikkeling: waar ben je goed in, wat wil je ontwikkelen, waar krijg je energie van? Maar uiteindelijk ben je bij DLG als medewerker zelf aan zet: zorg dat je regisseur wordt van je talenten.

■ 1.3 MENS EN ORGANISATIE

In april 2008 verruilt directeur Henk Mulder DLG voor de gemeente Almere. Peter Heij, voormalig plaatsvervangend secretaris-generaal bij het ministerie van Verkeer en Waterstaat, volgt hem in augustus 2008 op als directeur van DLG.

Eind 2008 wordt bekend dat de directie van DLG wordt versterkt met een Chief Financial Officer (CFO) in de persoon van Peter van der Jagt. Secretaris Generaal Van der Zande en de bestuursraad van LNV hebben besloten de financiële besturing van de agentschappen, waaronder dus DLG, structureel te versterken en te uniformeren.

1.4 PERSONEELSBESTAND

In het jaarverslag van 2007 werd al genoemd dat de groei van DLG nog niet was afgelopen. De cijfers van 2008 laten dat inderdaad wederom zien. Eind 2007 stond de teller op 1365 medewerkers, eind 2008 zijn dat er 1473.

Deze groei ging niet vanzelf. In een krappe arbeidsmarkt heeft DLG moeite het aantal medewerkers op het gewenste niveau te brengen en te houden.

PERSONEELSBESTAND 2008 IN AANTALLEN VERDEELD NAAR GESLACHT, REGIO EN SALARISCATEGORIE

2008	salarisschaal 1 - 7			salarisschaal 8 - 9			salarisschaal 10 en hoger			Eindtotaal
	V	M	Totaal	V	M	Totaal	V	M	Totaal	
Regio Noord	33	5	38	21	53	74	17	69	86	198
Regio Oost	36	9	45	52	64	116	33	103	136	297
Regio West	43	11	54	44	72	116	64	113	177	347
Regio Zuid	60	15	75	41	59	100	56	102	158	333
Concernafdelingen	16	1	17	11	16	27	50	102	152	196
Shared Service Center	28	24	52	12	17	29	4	17	21	102
Eindtotaal	216	65	281	181	181	462	224	506	730	1473

Instroom, uitstroom en vacatures

De in- en uitstroom betreft aantallen medewerkers van buiten LNV naar DLG en van DLG naar buiten LNV. De instroom van nieuwe medewerkers is in 2008 aanzienlijk hoger dan in 2007. Maar liefst 190 nieuwe medewerkers stromen in. Dat is een belangrijk resultaat,

gezien de krappe arbeidsmarkt in 2008. Vooral bij Grondzaken is het moeilijk om met name de meer ervaren mensen te vinden. Dat die arbeidsmarkt behoorlijk in beweging is, is ook af te lezen aan de uitstroomgegevens. Maar liefst 91 medewerkers verlaten in 2008 de organisatie, tegenover 73 in 2007.

ONTWIKKELING INSTROOM IN AANTALLEN VERDEELD NAAR REGIO

	2008	2007	2006
Regio Noord	15	24	16
Regio Oost	40	26	54
Regio West	41	37	80
Regio Zuid	60	30	75
Concern afdelingen	23	17	29
Shared Service Centre	11	10	13
Eindtotaal	190	144	267

ONTWIKKELING UITSTROOM IN AANTALLEN VERDEELD NAAR REGIO

	2008	2007	2006
Regio Noord	8	5	9
Regio Oost	11	8	19
Regio West	20	15	22
Regio Zuid	26	27	19
Concern afdelingen	17	16	17
Shared Service Centre	9	2	8
Eindtotaal	91	73	94

Vacatures

Al deze bewegingen hebben tot gevolg dat ook het aantal vacatures dat in 2008 wordt geplaatst, stijgt naar 256 tegenover 203 in 2007. Met name de stijging van het aantal extern geplaatste vacatures (buiten LNV) is opvallend.

AANTAL OPENGESTELDE VACATURES

"hoogste" openstelling					
Jaar	aantal	DLG	LNV	Rijk	Extern
2007	203	108	32	20	43
2008	256	130	8	5	113

Leeftijdsopbouw

Na een daling van de gemiddelde leeftijd in 2006, is in 2007 een stijgende lijn ingezet die zich in 2008 verder voortzet. De vergrijzing die in de samenleving zichtbaar is, vertaalt zich ook naar DLG. In 2008 en zeker ook in 2009, krijgt leeftijdsfasebewust personeelsbeleid daarom meer aandacht.

GEMIDDELTE LEEFTIJD IN JAREN VERDEELD NAAR REGIO

	2008	2007	2006	2005
Regio Noord	44,88	44,56	45,27	45,00
Regio Oost	40,11	40,08	39,36	39,77
Regio West	41,14	40,04	39,05	39,72
Regio Zuid	40,64	41,09	39,99	40,34
Concern afdelingen	45,59	45,39	44,44	44,26
Shared Service Centre	44,53	44,37	44,03	44,51
Totaal	42,15	41,94	41,20	41,63

Verzuim

Het ziekteverzuim bij DLG blijft dalen. Ook al ligt het iets boven de in 2008 bijgestelde verbaannorm.

Verzuimmanagement heeft de afgelopen jaren veel aandacht gekregen en dat is terug

te zien in de cijfers voor 2008. De verzuimfrequentie blijft nagenoeg gelijk. In 2008 neemt het verzuim onder vrouwen ten opzichte van hun mannelijke collega's iets af. Hier besteedt DLG in 2007 en 2008 veel aandacht aan.

ONTWIKKELING ZIEKTEVERZUIM (PERCENTAGE EN FREQUENTIE; EXCL. LANGDURIG VERZUIM)

	2008	2007	2006	2005
	3,76	3,96	4,40	4,43
Ziekmeldingsfrequentie	1,57	1,59	1,60	1,65
Verbaannorm	3,39	4,03	4,08	4,08

2. JAARVERSLAG DLG-RAAD

2008

In 2008 krijgt de raad een nieuwe samenstelling. Jacques Teelen is de nieuwe voorzitter. De raad bestaat naast de voorzitter uit twee leden die benoemd zijn op voordracht van de gezamenlijke provincies en twee leden benoemd op voordracht van de rijkspartijen (LNV, VROM en V&W). De termijn van de twee provinciale leden (Hans Boxem en Bob Verburg) is verlengd, evenals de termijn van Greet Prins die op voordracht van het Rijk zitting neemt. Jur Teders vult in 2008 de vacature op die in 2006 was ontstaan.

De raad vergadert in 2008 vijf maal. Belangrijke onderwerpen zijn het Jaarverslag van DLG over 2007, de tussenresultaten van DLG in 2008 en het jaarplan en de offerte voor 2009.

Verder spreekt de raad onder andere over de Rijkstaakstelling / de concretisering van de veranderopgave van LNV, de implementatie van de Visie en Strategie van DLG, de pilot in de regio zuid in het kader van het Bestuursakkoord en het werken voor tweeden en derden. Daarnaast maakt de raad kennis met nieuwe directeur DLG Peter Heij.

Adviesbrieven

De DLG-raad richt in 2008 vijf adviesbrieven aan de minister. Het eerste advies richt zich onder meer op de positionering van DLG. De DLG-raad is van mening dat het ten principale een goede ontwikkeling is om de provincies, als belangrijkste opdrachtgever van DLG, meer invloed te geven in de eigenaarslijn. De vorm waarin en de wijze waarop moet echter goed en afgewogen worden uitgewerkt. Het tweede advies gaat in op het bestuursakkoord waarin LNV en IPO overeenkomen dat met betrekking tot DLG een pilot in Zuid-Nederland zal worden gestart. De DLG-raad dringt er in de brief op aan dat snel duidelijkheid wordt gegeven over de exacte inhoud, de vormgeving en aanvang van de pilot. De raad wil graag haar bijdrage leveren aan de concretisering van deze aspecten.

Het derde advies heeft betrekking op het positieve resultaat over 2007. De raad adviseert de minister om het genoemde positieve resultaat toe te voegen aan de exploitatiereserve van DLG. Om zo kosten die voorzien waren voor 2007 en eerder - en die doorschuiven naar

2008 en latere jaren - op te kunnen vangen. In de vierde adviesbrief adviseert de raad de minister om zich in te zetten voor het zoeken naar ruimte zodat DLG opdrachten voor tweeden en derden kan blijven uitvoeren, voor zover dit binnen de bestaande financiële kaders mogelijk is. Deze opdrachten hebben veelal een directe relatie met de rijksdoelstellingen. In het vijfde en laatste advies gaat de raad in op het tarief voor 2009 en de systematiek voor vaststelling daarvan. De raad adviseert voor de tariefsvaststelling 2010 e.v. een heldere systematiek af te spreken, uitgaande van de eis dat de tarieven kostendekkend moeten zijn.

In juni brengt de DLG-raad een veldbezoek aan de regio oost, waar zij in Twello en omgeving kennis maakt met de werkpraktijk van DLG. Een aantal leden van het Regionaal Management Team Oost geeft een presentatie, waar onder andere de EHS, NURG en enkele Ruimte voor de Rivier-projecten aan de orde komen. Daarna bezoekt de raad het resultaat van de ruilverkaveling van de omgeving van Twello / Klarenbeek.

Overleg met minister

De nieuwe voorzitter Jacques Teelen heeft in juli een kennismakingsgesprek met de minister. Net als andere jaren spreken de minister en de raad elkaar daarnaast in oktober. In dit overleg spreken zij over de actuele ontwikkelingen rond de pilot in Zuid-Nederland en de omvorming van het Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) volgens de kaderwet Zelfstanding Bestuursorgaan (ZBO). De raad brengt daar de kaders van de MidTerm Review in 2010 aan de orde. De minister geeft aan dat het vooral de rol van de DLG-raad is om LNV scherp te houden. Daarnaast wil zij de raad graag gebruiken om van tijd tot tijd van gedachten te wisselen over specifieke onderwerpen. Ze stelt het meedenken van de raad zeer op prijs. De raad levert vanuit een positief-kritische houding en met korte heldere bewoordingen waardevol advies, aldus de minister.

Behalve het jaarlijks overleg met de minister, is in 2008 afgesproken dat er tweemaal per jaar overleg tussen de DLG-raad en het IPO zal zijn. Zodoende kan de raad ook vanuit de opdrachtgeverkant de minister goed adviseren.

De DLG-raad adviseert

de minister van LNV over

het functioneren van DLG

als agentschap. De raad

adviseert over kwaliteit,

de relatie met de opdracht-

gevers, klantgerichtheid,

efficiency en tarieven van

het DLG-apparaat en de

offertes en jaarplannen

van DLG. De leden van de

raad zijn benoemd voor

vier jaar.

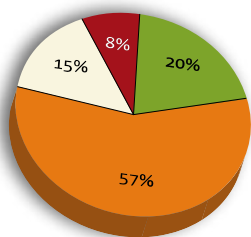
3. FEITEN EN CIJFERS

DIENT LANDELIJK GEBIED

Totaal uren en uitgaven provincies

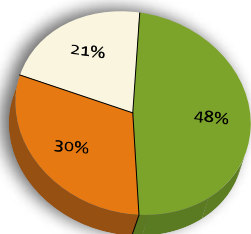

Uren per productgroep

totaal aantal uur 972.767

Uitgaven per productgroep

totale uitgaven € 331,8 mln

3.1 OPDRACHTEN VAN DE PROVINCIES

Provincies en DLG hebben in 2007 de eerste ervaringen opgedaan met het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). De leerervaringen van dit eerste ILG-jaar gebruiken provincies en DLG in 2008 om hun prestatieovereenkomsten te verbeteren. De relatie tussen opdrachtgever en opdrachtnemer wordt steeds duidelijker en er komt meer ruimte om op resultaat te gaan sturen.

In de loop van 2008 werken provincies, Rijk en de uitvoerende diensten DLG en DR aan een verduidelijking van de in de Bestuursovereenkomsten gemaakte afspraken, om zo de jaarlijkse voortgangsrapportage aan het Rijk te verbeteren. In september 2008 levert de minister van LNV een eerste rapportage in het kader van de procedure grote projecten, over de voortgang van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) aan de Tweede Kamer. DLG levert met instemming van de provincies een bijdrage aan de voortgangsrapportage.

Grondverwerving

In opdracht van een aantal provincies wordt in 2008 de inzet op grondverwerving aanzienlijk versterkt. Provincies achten versnelling in de grondverwerving een belangrijke voorwaarde voor het kunnen realiseren van de bestuurlijke afspraken in de ILG-periode tot 2013. Gericht vererving van de ontbrekende hectares die nodig zijn om tot inrichting over te kunnen gaan, vergen extra tijd en inspanning. Hierdoor wordt het effect van de versnelling voor een deel in de komende jaren zichtbaar. De vraag naar grond houdt onverminderd aan. De grondmarkt is in 2008 minder hectisch dan in 2007. De indruk is dat de grondprijzen minder stijgen dan in 2007. Wel verwerft DLG in 2008 op basis van afspraken met de verschillende provincies meer grond in gebieden met een hoger prijsniveau. In 2008 wordt in totaal aan grondverwerving € 159,7 miljoen uitgegeven (in 2007 was dat € 147,6 miljoen).

DLG besteedt in 2008 198.000 uur (20%) aan grondverwerving voor de gezamenlijke provincies (2007: 161.000 uur).

Inrichting

In totaal wordt in 2008 in opdracht van provincies € 101,1 miljoen voor inrichting

uitgegeven (2007 € 94,7 miljoen). De ontvangsten van derden (EU, gemeenten en waterschappen) bedragen € 23,2 miljoen (2007: € 20,8 miljoen). In 2008 komt de uitvoering van nieuwe ILG-projecten goed op gang, naast de uitvoering van lopende verplichtingen van vóór 2007.

Acht landinrichtingsprojecten en één deelproject worden in 2008 volgens de Herinrichtingswet Oost-Groningen en de Gronings-Drentse Veenkoloniën afgesloten door het opleggen van de landinrichtingsrente per 1 januari 2009. De totale oppervlakte hiervan bedraagt 40.327 hectare. De versnelling in de afronding van klassieke landinrichtingsprojecten (waartoe in 2004 is besloten) wordt geleidelijk meer zichtbaar. Voor twintig nieuwe ILG-projecten, met een totale oppervlakte van 95.000 hectare, start in 2008 de uitvoering.

DLG besteedt in 2008 556.000 uur (57%) aan inrichting voor de gezamenlijke provincies (2007: 484.000 uur). Naast de ILG-uren zijn dit ook de aanvullende opdrachten van provincies.

Regelingen

Per 1 januari 2008 wordt de regeling subsidiëring particuliere terreinbeherende organisaties (PNB-regeling) gedecentraliseerd van LNV naar de provincies. Vanaf die datum voert DLG deze regeling voor een aantal provincies uit. De omvang van deze subsidieregeling is ten opzichte van voorgaande jaren sterk beperkt.

In 2008 komt het in 2007 opgestarte 2e Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP-2) goed op gang. Daarnaast vraagt de afronding van POP-1 in 2008 de nodige inzet. DLG is Betaalorgaan voor dit EU-programma namens Rijk en provincies. In een aantal provincies voert DLG ook een omvangrijk programma van provinciale subsidieregelingen uit. In totaal wordt € 71,0 miljoen aan subsidies uitgekeerd.

DLG besteedt in 2008 145.000 uur (15%) aan regelingen voor de gezamenlijke provincies (2007: 484.000 uur). Naast de ILG-uren gaat het hier ook om aanvullende opdrachten van de provincies.

In het kader van het Programma Beheer (Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer (SAN)

en Subsidieregeling Natuurbeheer (SN) voert DLG in 2008 controles uit op 22.468 beheers-eenheden (19.532 voor (P)SAN en 2.936 voor (P)SN). Daarnaast adviseert DLG over nieuwe aanvragen inrichting en functieverandering voor particulier natuurbeheer.

Advisering

Zowel op provinciaal niveau als op landelijk niveau maken provincies gebruik van de kennis en ervaring van DLG met betrekking tot verwerving, inrichting en beheer voor het landelijk gebied. DLG wordt intensief betrokken bij de verdere implementatie van het ILG en de ontwikkeling van provinciale sturing op de uitvoering van de Bestuursvereenkomsten.

DLG adviseert de provincies op landelijk niveau over de resultaten van eerste voortgangsrapportage ILG aan het Rijk over 2007. Daarnaast start DLG in 2008 met het in GIS-bestanden (kaarten) zetten van de realisatie van de beleidsdoelen voor natuur en recreatie beschikbaar te krijgen ('Nulmeting op Kaart'). DLG wordt sterk betrokken bij de nieuwe opzet van het stelsel voor beheer van natuur en landschap dat door de provincies is ontwikkeld. In de tweede helft van 2008 draagt DLG bij aan het advies over de implementatie daarvan door DLG bijgedragen dat door de Commissie Brabers is uitgebracht aan de minister van LNV en de provincies.

In totaal zet DLG in 2008 73.000 uur (7,5 %) in op advisering aan provincies, een groei van circa 20% ten opzichte van 2007.

3.2 OPDRACHTEN VAN LNV

Grondverwerving

In opdracht van het Rijk verwerft het Bureau Beheer Landbouwgronden van DLG gronden voor de uitvoering van projecten in het rivierengebied (NURG en Maaswerken). In 2008 verwerft BBL per saldo voor een totaalbedrag van € 5,7 miljoen. Dit is aanzienlijk minder dan in 2007 (in 2007 is ruim € 30 miljoen terugbetaald aan de provincies. Het ging om geld voor grondverwerving dat provincies hadden voorgesloten in de jaren 2005 en 2006 DLG werft in 2008 grondverwerving door subsidiëring. Voor een bedrag van € 3,8 mil-

joen wordt grondverwerving voor de Maaswerken gesubsidieerd en € 1,7 miljoen voor NURG.

Daarnaast genereert DLG in opdracht van LNV verkooptaakstellingen voor de financiering van de realisatie Recreatie om de Stad (de VINAC-taakstelling). De verkooptaakstelling VINAC brengt in 2008 in totaal voor € 30,1 miljoen aan ontvangsten op, waarvan € 26,8 miljoen wordt afgestort bij LNV. Gemiddeld moet DLG jaarlijks € 22,9 miljoen afdragen uit BBL-verkoopopbrengsten voor de financiering van Recreatie om de Stad in de periode 2004-2010.

Voor de rijksopdrachten grondverwerving zet DLG in 2008 10.000 uur in (6 % van de totaalinzet op LNV-opdrachten)

Inrichting

In opdracht van LNV voert DLG inrichtingsplannen uit in het rivierengebied (NURG en Maaswerken). Daarnaast voert DLG in 2008 werken uit in het kader van het Urgentieprogramma Reconstructie 2004 en de Veenkoloniën. Ook int en administreert DLG de algemene inkomsten op landinrichting ten gunste van LNV, waaronder de jaarlijkse inkomsten uit de landinrichtingsrente.

In totaal realiseert DLG voor inrichting in opdracht van LNV in 2008 voor een bedrag van € 16,4 miljoen aan uitgaven en € 54,6 miljoen aan ontvangsten.

De totale ureninzet van DLG op de opdrachten van LNV op het gebied van inrichting bedraagt in 2008 50.000 uur (28 %). Dit is vergelijkbaar met de inzet in 2007.

Regelingen

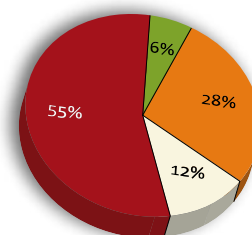
Eind 2008 wordt voor de grondverwerving in de Maaswerken de Rijksregeling subsidiëring particuliere terreinbeherende organisaties opnieuw opengesteld. Verder worden in 2008 in opdracht van het Rijk betalingen verricht op subsidietoezeggingen in het kader van het Urgentieprogramma Reconstructie 2004 en het ROM-gebied Zuidoost-Friesland.

DLG adviseert LNV op ontheffingsaanvragen volgens artikel 75 van de Flora- en Faunawet (in 2008 in totaal 840 adviezen). Voor de regeling Effect Gerichte Maatregelen stelt DLG in 2008 91 adviezen op. LNV voert nog

Totaal uren en uitgaven opdrachten LNV

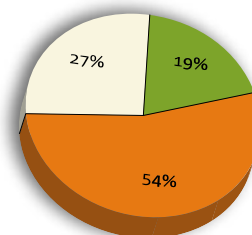

Uren per productgroep

totaal aantal uur 182.833

Uitgaven per productgroep

totale uitgaven € 30,2 mln

een drietal oude regelingen glastuinbouw uit (stidug, IRG en O&S), hieraan wordt in 2008 € 3,5 miljoen besteed.

Op het onderdeel Regelingen wordt in opdracht van LNV een bedrag van in totaal € 8,1 miljoen uitgegeven (In 2007 € 3,4 miljoen). De ureninzet hiervoor bedraagt in dit jaar 21.000 uur (12 % van de totale inzet voor LNV-opdrachten (2007 30.000 uur)).

Advisering

De beleidsdirecties van LNV schakelen DLG in als adviseur bij de concretisering van de beleidsopgaven in het landelijk gebied. De kennis en langjarige ervaring met grondverwerving, inrichting en het uitvoeren van subsidierelaties blijkt ook van belang voor het formuleren en monitoren van het rijksbeleid.

Adviesopdrachten in 2008

- Natura 2000

DLG levert in 2008 in opdracht van LNV forse inspanningen bij het opstellen van een deel van de beheerplannen. Het opstellen van deze plannen vraagt veel afstemming met terreinbeheerders en belanghebbende partijen. In navolging van de DLG-aanpak in De Peel, is in veel gebieden een onafhankelijk voorzitter van het gebiedsproces aangetrokken, doorgaans in nauwe samenwerking met de regionale directie van LNV en de provincie.

- Publiekprivate gebiedsontwikkeling

In het kader van publiekprivate gebiedsontwikkeling stelt DLG in 2008 een eerste meerjarenperspectief op. Hiermee wordt de basis gelegd voor verdere uitbouw van deze portefeuille. Daarnaast levert DLG in 2008 onder meer een bijdrage aan het Habiforumplatform 'Nederland boven Water' en wordt een intentieovereenkomst Zorglandgoederen getekend.

- Nieuwe Hollandse Waterlinie

In 2008 komt het programma Nieuwe Hollandse Waterlinie in een nieuwe fase door het vaststellen van een intentieovereenkomst tussen de rijkspartners (LNV, VROM en VeW) met de provincies. Hiermee wordt de uitvoering van een omvangrijk programma (€ 70 miljoen) in de komende jaren vastgesteld. DLG ondersteunt de Liniecommissie bij de verdere uitvoering van dit programma.

- Nulmeting op Kaart

In opdracht van provincies en Rijk zet DLG de stand van de beleidsprestaties (EHS, Recreatie om de Stad) op (GIS)-kaarten. Aan het eind van 2008 is de fase van begrenzing en verwerking vergesloopt. DLG werkt eind 2008 een voorstel uit voor de voor de inrichtingsfase. Van rijkszijde groeit de behoefte aan deze informatie voor de jaarlijkse rapportage over de EHS aan de Tweede Kamer, die in 2008 voor het eerst wordt uitgebracht.

- ILG/Nieuwe Sturingsfilosofie

In 2008 draagt DLG in opdracht van Rijk en provincies bij aan wijzigingen van de Bestuursvereenkomsten ILG. Ook ondersteunt DLG partijen bij de verbetering in de ILG-voortgangrapportage die provincies jaarlijks aan het Rijk uitbrengen. Voor de midterm review in 2010 wordt onder meer gewerkt aan een herzien stelsel van Normkosten Inrichting.

- Landschap

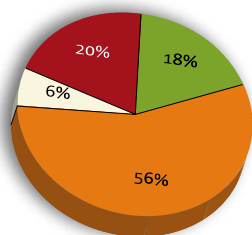
In 2008 worden belangrijk impulsen gegeven aan de uitwerking en implementatie van ruimtelijke planvorming in gebiedsontwikkeling. DLG wordt dat jaar betrokken bij de vormgeving van nieuwe tuinbouwvestigingen (greenports) en de inventarisatie van megastallen. Daarnaast brengt DLG in 2008 de samenwerking met het Belvédèrebureau en RACM de betekenis van cultuurhistorie in ruimtelijke planvorming onder de aandacht.

In totaal zet DLG aan adviesopdrachten van LNV 101.000 uur in (55 % van de totale inzet op LNV-opdrachten). (2007: 81.000 uur).

Totaal uren en uitgaven
overige opdrachten

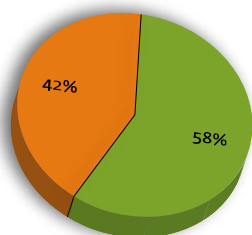

Uren per productgroep

totaal aantal uur 116.851

Uitgaven per productgroep

totale uitgaven € 11,2 mln

3.3 OVERIGE OPDRACHTEN

Nadere uitwerking rivierengebied (NURG)

Binnen het NURG-programma (in opdracht van LNV) bereiken in 2008 een aantal projecten belangrijke mijlpalen. Zo wordt het project Noordwaard in aanwezigheid van kroonprins Willem Alexander in mei 2008 formeel opgeleverd. In het project Keent (Noord Brabant) start dat jaar de uitvoering. Binnen het project Welsommer en Fortmonderwaarden (Overijssel) worden verschillende onderdelen aanbesteed. Voor meerdere projecten lopen planstudies of wordt de uitvoering voorbere-

reid. In twee NURG-projecten in Gelderland sluit DLG een overeenkomst met Rijkswaterstaat, programmadirectie Ruimte voor de Rivier om extra centimeters waterstanddaling te realiseren.

Verscheidende NURG projecten (Keent, Welsommer en Fortmonder waarden, Bemmelse waard en Rijnwaarden) ontvangen EG-subsidie vanuit het INTERREG IIIB programma.

Ruimte voor de Rivier

DLG sluit in 2008 een overeenkomst met de programmadirectie Ruimte voor de Rivier (van het ministerie van Verkeer en Waterstaat). Hierin is de inzet van DLG op de verschillende projecten binnen Ruimte voor de Rivier geregeld. In een groot deel van de projecten zorgt DLG voor de vastgoedverwerving, zolang deze nog in het stadium van minnelijke verwerving zit. Daarnaast ondersteunt DLG verschillende regionale initiatiefnemers zoals gemeenten, waterschappen en provincies bij de planvorming en de (voorbereiding van) de uitvoering. Majeure projecten voor DLG zijn in dit verband de projecten bij Zwolle en Deventer, de hoogwatergeul Veessen-Wapenveld en de dijkterugleggingen bij Cortenoever, Voorsterklei (beide in omgeving Zutphen) en

Munnikenland (bij Slot Loevestein). Ook bij de ontpoldering van de grote Noordwaard wordt DLG zowel in planvorming als vastgoedverwerving betrokken. Voor Gendtse Waard en Millingerwaard aanvaardt DLG in 2008 een opdracht van Rijkswaterstaat om extra centimeters waterstanddaling te halen binnen al lopende NURG-projecten.

Internationale opdrachten

In meerdere landen voert DLG adviesopdrachten uit, die worden gefinancierd door de ministeries van Buitenlandse Zaken, Economische Zaken, VROM, LNV en ook de Europese Unie. De opdrachten sluiten aan op de kerntaken van DLG en richten zich op institutionele versterking van overheden op het terrein van rurale ontwikkeling en duurzame landbouw, behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit en integraal waterbeheer.

De focus van internationaal werk is Midden- en Oost-Europa (nieuwe lidstaten en kandidaat-lidstaten Europese unie), 'Nieuwe Buren' van de EU en Afrika. In 2008 werkt DLG mee aan zeventien projecten in de volgende landen: Polen, Turkije, Roemenië, Bulgarije, Oekraïne, Rusland, Macedonië, Kroatië, Marokko,

Zuid-Afrika, Mali en Ethiopië. In 2008 participeren in totaal 65 DLG'ers in internationale projecten in 145 missies. De totale inzet is tien fte's.

Adviesopdrachten overige

Voor andere ministeries (VROM en VenW) werkt DLG ook in 2008 onder andere aan opdrachten voor inpassing van infrastructuur in het landelijk gebied. Met VROM werkt DLG verder aan het Waddenfonds (gestart in 2007). Voor overige opdrachtgevers, met name gemeenten en waterschappen, werkt DLG in 2008 aan opdrachten die te maken hebben met gebiedsontwikkeling, inrichting en grondverwerving.

De totale ureninzet op 'overige opdrachten' bedraagt 116.851 uur (9% van de totale ureninzet van DLG). Aan programmabudget wordt € 11,2 miljoen uitgegeven.

PROGRAMMA-UITGAVEN EN -INKOMSTEN

Provincies	(in € x1 mln)	
	Uitgaven	Inkomsten
Grond	159,7	-
Inrichting	101,1	23,2
Regelingen	71,0	20,6
LNV		
	(in € x1 mln)	
	Uitgaven	Inkomsten
Grond	5,7	26,8
Inrichting	16,4	54,6
Regelingen	8,1	0,3
Overige opdrachtgevers		
	(in € x1 mln)	
	Uitgaven	Inkomsten
Grond	6,5	-
Inrichting	4,7	2,3
Regelingen	-	-

UREN

Provincies	Uren
Grond	198.230
Inrichting	556.047
Regelingen	145.191
Advisering	73.299
LNV	
	Uren
Grond	10.193
Inrichting	50.395
Regelingen	21.178
Advisering	101.067
Overige opdrachtgevers	
	Uren
Grond	21.036
Inrichting	65.280
Regelingen	6.805
Advisering	23.730

4. JAARREKENING

DIENT LANDELIJK GEBIED

■ 4.1 INLEIDING

De Dienst Landelijk Gebied (DLG) realiseert groene plannen voor 16 miljoen Nederlanders. DLG zoekt altijd naar samenwerking en oplossingen die passen bij de (bestuurlijke) wensen en de eigenschappen van het gebied. Bij het inrichten van groene gebieden voor recreatie, natuur, water of landbouw, vertaalt DLG abstract beleid naar uitvoering in concrete projecten. Voor haar opdrachtgevers verwerft en ontwikkelt de dienst gronden, richt die grond opnieuw in en draagt het gebied vervolgens over aan gebiedsbeherende instanties en individuele agrariërs. Ook brengt DLG geldstromen bij elkaar en heeft de dienst inzicht in subsidiemogelijkheden. DLG werkt binnen één opdracht voor meerdere overheden. Met de hulp van het uitgebreide netwerk van overheden en organisaties worden projecten gerealiseerd.

DLG is een baten-lastendienst van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). De dienst werkt voor bestuurlijke opdrachtgevers en voert wettelijke taken uit.

■ 4.2 DIRECTIEVERSLAG

Algemeen

Het jaar 2008 is het 2e jaar sinds de WILG per 1 januari 2007 van kracht werd. 2007 stond in het teken van een goede implementatie van de WILG. 2008 stond in het teken van de verdergaande ambitie van DLG om gezien te worden als de autoriteit op gebiedsontwikkeling.

DLG staat de komende jaren voor aanzienlijke uitdagingen. Denk aan de invulling van de veranderopgave, het goed blijven vervullen van het opdrachtnemerschap richting de opdrachtgevers, en de forse investering in de vernieuwing van processen en systemen. Met de implementatie van de geformuleerde Visie en Strategie wordt getracht deze uitdagingen in goede banen te leiden.

Jaarplan 2008 “Op weg naar zelfbewust opdrachtnemerschap”

Het jaar 2008 stond voor een groot deel in het teken van de implementatie van de Visie en Strategie voor de komende jaren 2008-2011. DLG heeft de ambitie om op termijn te worden gezien en erkend als de autoriteit voor alle overheden op het terrein van gebiedsontwikkeling.

Er zijn in 2008 belangrijke stappen gezet om deze ambitie waar te maken. DLG heeft het afgelopen jaar hard gewerkt aan het goed vervullen van zijn rol als opdrachtnemer om de met opdrachtgevers afgesproken prestaties waar te maken. Ook heeft DLG een zorgvuldige investeringsafweging gemaakt over de vernieuwing van haar processen en systemen en daarin keuzes gemaakt.

Het komende jaar staat voor DLG in het teken van presteren. DLG wil samen met haar opdrachtgevers alles op alles zetten om de meerjarige gebiedsopgaven tijdig te kunnen realiseren. Dit is mede van belang voor de komende mid-term review in het kader van het ILG. Daarnaast staat DLG de komende jaren voor de aanzienlijke uitdagingen om invulling te geven aan de veranderopgave als gevolg van de door de rijksoverheid opgelegde krimptaakstelling.

Resultaat Agentschap 2008

DLG heeft over 2008 een negatief resultaat behaald van € 0,113 miljoen. In het jaarplan 2008 is uitgegaan van een saldo van nul. De verschillen tussen jaarplan en realisatie zijn terug te voeren tot enkele onderdelen.

Het negatieve resultaat voor 2008 is voornamelijk het gevolg van de afwaardering van de investeringen in softwareontwikkeling. Het verlies is beperkt gebleven doordat DLG hogere opbrengsten van LNV, overige departementen en derden heeft gerealiseerd dan vooraf is begroot.

DLG wil in de komende jaren het E-Business Suite (EBS) implementeren. In 2008 heeft DLG een besluit genomen welke processen en systemen in EBS worden geïmplementeerd en welke niet. Dat betekent dat investeringskosten die zijn gedaan ten behoeve van processen en systemen die niet onder EBS worden verder ontwikkeld noodzakelijkerwijs als verlies in de kosten moet worden genomen. Het gevolg is dat DLG voor € 1,8 miljoen heeft afgewaardeerd.

Investeringen

In 2008 is voor € 5,7 miljoen geïnvesteerd in software ontwikkeling (m.n. Datawarehouse

en EBS) en huisvesting in plaats van de ruim € 12,6 miljoen volgens het jaarplan DLG.

De lagere investeringen zijn het gevolg van aan lagere investeringen in huisvesting met name verbouwingen die zijn uitgesteld naar volgende jaren en de afgeschreven en achterblijvende investeringen in softwareontwikkeling.

Solvabiliteit

De solvabiliteit (eigen vermogen/vreemd vermogen) van DLG bedraagt per 31 december 2008: 0,16 (31 december 2007: 0,18).

Liquiditeit

Het liquiditeitskengetal Quick ratio (vlottende activa minus voorraden/kortlopende schulden) bedraagt per 31 december 2008 0,76.

Personeel

DLG telt per 31 december 2008 1.473 medewerkers (1.361 fte). Op 1 januari 2008 bedroeg het aantal werknemers bij DLG 1.365. De groei ten opzichte van 2007 laat zich verklaren door de extra groei in betaalde opdrachten (Ruimte voor de Rivier, Waddenfonds).

Het gemiddelde ziekteverzuim is in 2008 gedaald naar 3.92% per 31 december 2008 (in 2007: 4.16%). Voor heel LNV was het gemiddelde ziekteverzuim in 2008 4.79%.

drs. P.R. Heij

Directeur Dienst Landelijk Gebied

■ 4.3 BALANS PER 31 DECEMBER 2008

ACTIVA

Bedragen x € 1.000		
	31-12-2008	31-12-2007
Immateriële vaste activa	13.179	16.200
Materiële vaste activa		
* Grond en gebouwen	0	0
* Installaties en inventarissen	1.977	1.852
* Overige materiële vaste activa	3.952	5.445
Voorraden	6.021	2.953
Debiteuren	8.426	6.059
Nog te ontvangen van het moederdepartement	279	1.116
Overige nog te ontvangen	109	1.333
Liquide middelen	8.192	5.514
Totaal activa	42.135	40.472

PASSIVA

Bedragen x € 1.000		
	31-12-2008	31-12-2007
Eigen vermogen		
* Exploitatiereserve	-6.904	-11.854
* Verplichte reserves	13.085	15.759
* Onverdeeld resultaat	-113	2.276
Leningen bij het MvF	12.779	21.283
Voorzieningen	1.004	534
Crediteuren	2.631	1.096
Nog te betalen aan moederdepartement	475	661
Overige nog te betalen	19.178	10.717
Totaal passiva	42.135	40.472

■ 4.4 REKENING VAN BATEN EN LASTEN 2008

Bedragen x € 1.000	1	2	(3)=(2)-(1)
	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Realisatie	Verschil realisatie en oorspronkelijk vastgestelde begroting
Baten			
Opbrengst moederdepartement	105.551	111.750	6.199
Opbrengst overige departementen	2.436	8.292	5.856
Opbrengst derden	11.349	13.804	2.455
Rentebaten	581	468	-113
Bijzondere baten	0	0	0
Totaal baten	119.917	134.314	14.396
Lasten			
Apparaatskosten			
* personele kosten	80.967	87.450	6.483
* materiële kosten	29.759	40.030	10.271
Rentelasten	942	745	-197
Afschrijvingskosten			
* materieel	4.075	1.382	-2.693
* immaterieel	4.075	3.981	-94
Overige lasten			
* dotaties voorzieningen	100	839	739
* bijzondere lasten	0	0	0
Totaal lasten	119.917	134.427	14.509
Saldo van baten en lasten	0	-113	-113

■ 4.5 KASSTROOMOVERZICHT VOOR HET JAAR 2008

Bedragen x € 1.000	(1)	(2)	(3)=(2)-(1)
Omschrijving	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Realisatie	Verschil realisatie en oorspronkelijk vastgestelde begroting
1. Rekening-courant RHB 1 januari 2008	13.215	5.514	-7.701
2. Totaal operationele kasstroom	8.150	3.745	-4.405
Totaal investeringen (-/-)	-10.681	-974	9.707
Totaal boekwaarde desinvesteringen (+)	0	243	243
3. Totaal investeringskasstroom	-10.681	-731	9.950
Eenmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)	0	0	0
Eenmalige storting door moederdepartement (+)	0	1.664	1.664
Aflossingen op leningen (-/-)	-8.150	-7.688	462
Beroep op leenfaciliteit (+)	10.681	5.688	-4.993
4. Totaal financieringskasstroom	2.531	-336	-2.867
5. Rekening-courant RHB 31 december 2008 (=1+2+3+4)	13.215	8.192	-5.023

■ 4.6 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Algemeen

De baten-lastendienst Dienst Landelijk Gebied heeft de jaarrekening, onverminderd artikel 17 van de Regeling Baten-lasten diensten 2007, opgesteld met overeenkomstige toepassing van de artikelen 361 tot en met 391, uitgezonderd artikel 383, van Titel 9 van het Burgerlijk Wetboek Boek 2 en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Voor de balans, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht wordt het Besluit modellen jaarrekening niet toegepast, maar de modellen zoals voorgeschreven in de Regeling Rijksbegrotingsvoor-schriften 2009.

BALANS

Immateriële vaste activa

Algemeen

Een immaterieel vast actief wordt in de balans opgenomen als het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen die een actief in zich bergt, zullen toekomen aan de baten-lastendienst en de kosten van het actief betrouwbaar kunnen worden vastgesteld. Uitgaven inzake een immaterieel vast actief dat niet aan de voorwaarden voor activering voldoet worden rechtstreeks in de staat van baten en lasten verantwoord.

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs verminderd met de cumulatieve afschrijvingen danwel de lagere realiseerbare waarde (hier de hoogste van de bedrijfswaarde en opbrengstwaarde). Het afschrijven van de immateriële vaste activa geschiedt stelselmatig op basis van de geschatte economische levensduur volgens de lineaire methode met een maximum van 5 jaar. De economische levensduur en afschrijvingsmethode worden aan het einde van ieder boekjaar opnieuw beoordeeld. Indien de geschatte economische levensduur korter is dan 5 jaar, zal vanaf het moment van verwerking aan het einde van elk boekjaar een impairment test worden uitgevoerd.

Kosten van ontwikkeling

De kosten van ontwikkeling worden geactiveerd indien voldaan is aan de daaraan

gestelde voorwaarden ter zake van de technische, commerciële en financiële haalbaarheid. De kosten omvatten alle uitgaven die direct kunnen worden toegerekend aan de ontwikkeling van het immateriële actief. De kosten omvatten:

- uitgaven voor verbruikte materialen en diensten bij het vervaardigen van het actief;
- de loon-, salaris- en andere personeelskosten die direct zijn toe te rekenen aan het vervaardigen van het actief;
- alle overige kosten die direct zijn toe te rekenen aan het vervaardigen van het actief.

Ter hoogte van de balanswaarde wordt een verplichte reserve aangehouden. De kosten van ontwikkeling worden afgeschreven naar gelang de verwachte gebruiksduur met een maximum van vijf jaar.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs minus eventuele investeringssubsidies verminderd met een lineaire afschrijving gebaseerd op de verwachte economische levensduur houdend met de restwaarde, danwel de lagere realiseerbare waarde (hier de hoogste van de bedrijfswaarde en opbrengstwaarde). Indien de verwachting omtrent de totale gebruiksduur in de loop van de tijd wijzigingen ondergaat, worden zij als een schattingswijziging verantwoord.

Voor kosten van herstel na afloop van het gebruik van het actief wordt een voorziening opgenomen. Kosten van vernieuwing worden slechts geactiveerd indien zij leiden tot een waardeverhoging van het actief.

Voorraden

De onderhanden projecten in opdracht van derden worden gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs vermeerderd met de winst die aan dat deel van het project waarvoor prestaties zijn verricht is toe te rekenen ('percentage of completion'-methode), indien deze winst op verantwoorde wijze bepaald kan worden. Als dit niet mogelijk is, worden de onderhanden projecten tegen de vervaardigingsprijs gewaardeerd en wordt de winst geheel verantwoord in het boekjaar waarin het project wordt opgeleverd respectievelijk voltooid ('percentage of completion with zero

profit'-methode). Indien door een wijziging in de omstandigheden tijdens de uitvoering van het project of het opheffen van de onzekerheden voor een verantwoorde winstbepaling op een contract, een wijziging in de te hanteren methode van winstneming optreedt, wordt deze als een schattingswijziging verantwoord.

Een voorziening voor verwachte verliezen voor een project wordt in mindering gebracht op de post onderhanden project voor zover deze niet groter is dan de actiefpost voor dit project. Tevens worden de gedeclareerde termijnen in mindering gebracht op de post onderhanden projecten.

Debiteuren en Nog te ontvangen

Debiteuren en Nog te ontvangen worden gewaardeerd tegen nominale waarde onder aftrek van voorzieningen wegens oninbaarheid.

Liquide middelen

De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Leningen bij het ministerie van Financiën

Leningen bij het ministerie van Financiën worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

Een voorziening wordt gevormd voor verplichtingen waarvan het waarschijnlijk is dat zij zullen moeten worden afgewikkeld en waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten. De omvang van de voorziening wordt bepaald door de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichtingen en verliezen per balansdatum af te wikkelen.

Indien het waarschijnlijk is dat voor uitgaven die noodzakelijk zijn om een voorziening af te wikkelen een vergoeding van een derde zal worden ontvangen, wordt deze vergoeding gepresenteerd als een afzonderlijk actief. Onder toepassing van art. 17, lid 7 van de Regeling Baten-lastendiensten 2007 wordt geen voorziening opgenomen voor de verplichting tot het uitbetalen van jubileumuitkeringen.

Leasing

In geval van operationele leasing waarbij de baten-lastendienst Dienst Landelijk Gebied optreedt als lessee, worden de leasebetalin-

gen lineair over de leaseperiode ten laste van de staat van baten en lasten gebracht.

Crediteuren en Nog te betalen kosten

Crediteuren en Nog te betalen kosten worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

BATEN

Algemeen

Opbrengsten van het boekjaar worden verantwoord ongeacht of ze tot ontvangsten in dat boekjaar hebben geleid. Onder opbrengsten wordt verstaan de opbrengst uit diensten onder aftrek van kortingen en dergelijke en van eventueel over de omzet geheven belastingen.

Indien het resultaat van een transactie aangaande het verlenen van een dienst betrouwbaar kan worden geschat, wordt de opbrengst met betrekking tot die dienst verwerkt naar rato van de verrichte prestaties.

Rente

Periodieke renteopbrengsten en soortgelijke opbrengsten komen ten gunste van het jaar waarop zij betrekking hebben.

LASTEN

Algemeen

Kosten van het boekjaar worden verantwoord ongeacht of ze tot uitgave in dat boekjaar hebben geleid. De kosten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen voor waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Voorzienbare verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het boekjaar worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Rente

Periodieke rentelasten en soortgelijke lasten komen ten laste van het jaar waarover zij verschuldigd worden.

Relatie met het ministerie van LNV

De baten-lastendienst Dienst Landelijk Gebied is een onderdeel van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). Tussen de baten-lastendienst en het ministerie

vinden transacties plaats. De baten-lastendienst realiseert het merendeel van de omzet bij LNV (in 2008 € 111,8 mln.). Vanuit het moederdepartement vindt geen doorbelasting van de overhead aan de baten-lastendienst DLG plaats. Bij LNV is er sprake van interne uitbesteding van de ICT-diensten. DICTU is verantwoordelijk voor de levering van hardware en software, de ontwikkeling van ICT, het functioneel en technisch beheer van ICT-systemen, de ICT-infrastructuur en andere ICT-diensten. Deze kosten van DICTU worden door DICTU doorbelast aan de betreffende directies en diensten van LNV. De DICTU heeft DLG € 8,8 miljoen in rekening gebracht voor functioneel en technisch beheer. In totaal is er € 3,5 mln. geïnvesteerd in softwareontwikkeling en hardware en heeft DLG voor € 2,4 mln. aan investeringen in softwareontwikkeling moeten afschrijven van haar balans.

In 2008 heeft DLG hardware voor werkplekondersteuning met een boekwaarde van € 1,664 mln. aan DICTU overgedragen. Hiervoor heeft DLG € 1,664 mln. ontvangen via haar Rekening-courant.

4.7 TOELICHTING OP DE BALANS

ACTIVA

Vaste Activa

De waarde van de vaste activa per 31 december 2008 is gebaseerd op een inventarisatie van de aanwezige activa bij de start van het agentschap en de aanschaffingen, desinvesteringen en cumulatieve afschrijvingen vanaf dat moment.

De aanschafwaarde van investeringen in immateriële vaste activa bedraagt € 1 mln. Dit is het gevolg van de afwaardering van € 2,4 mln. in EBS en EDV. De aanschafwaarde desinvesteringen en afschrijvingen desinvesteringen betreffen de materiële vaste activa die per 1 januari 2008 zijn overgedragen aan de DICTU. De boekwaarde van de materiële activa die aan DICTU zijn overgedragen bedraagt € 1,6 mln.

VASTE ACTIVA

Bedragen x € 1.000

	Immateriële vaste activa	Materiële vaste activa		Totaal
		Installaties en inventaris	Overige materiële vaste activa	
Aanschafwaarde per 1 januari 2008	29.101	6.787	19.866	55.754
Bij: Aanschafwaarde investeringen	960	479	-465	974
Af: Aanschafwaarde desinvesteringen			-1.907	-1.907
Aanschafwaarde per 31 december 2008	30.061	7.266	17.494	54.821
Afschrijvingen per 1 januari 2008	12.901	4.935	14.421	32.257
Afschrijvingskosten 2008	3.981	461	921	5.363
Af: Afschrijvingen desinvesteringen		-106	-1.801	-1.907
Afschrijvingen per 31 december 2008	16.882	5.289	13.542	35.713
Boekwaarde per 1 januari 2008	16.200	1.852	5.445	23.497
Boekwaarde per 31 december 2008	13.179	1.977	3.952	19.108

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa bestaan uit van derden aangekochte licenties en software en anderzijds uit zelf ontwikkelde software.

De licenties en de bijbehorende vooruitbetalingen betreffen licenties op software, die lineair worden afgeschreven op basis van hun geschatte economische levensduur van maximaal 4 jaar.

De kosten van ontwikkeling betreffen intern gegenereerde immateriële vaste activa, bestaande uit de kosten van de ontwikkeling van software voor geautomatiseerde informatiesystemen die lineair worden afgeschreven op basis van hun geschatte economische levensduur.

De immateriële vaste activa worden als volgt afgeschreven:

- Computer software 3 – 5 jaar
- Overige immateriële vaste activa 2 – 5 jaar

De afschrijvingen van de immateriële vaste activa zijn onder de post 'Afschrijvingen' in

de staat van baten en lasten verantwoord. De overige kosten van onderzoek en ontwikkeling zijn onder de post 'Materiële kosten' in de staat van baten en lasten verantwoord.

Er zijn geen immateriële vaste activa met beperkte eigendomsrechten en er zijn geen immateriële vaste activa als zekerheid gesteld voor schulden. Tevens zijn er geen verplichtingen uit de hoofde van de verwerving van immateriële vaste activa.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden als volgt afgeschreven:

- Verbouwingen 5 – 10 jaar
- Inventaris en installaties 5 – 10 jaar
- Vervoermiddelen 4 – 5 jaar
- Computer hardware 3 – 5 jaar
- Overige materiële vaste activa 2 – 5 jaar

Er zijn geen indirecte kosten en rentekosten in de tegen de vervaardigingsprijs gewaardeerde materiële vaste activa opgenomen. Er zijn geen materiële vaste activa als zekerheid gesteld voor schulden.

Voorraden

Het bedrag onderhanden werk bestaat uit de gerealiseerde kosten van uren en additionele kosten van projecten voor tweeden en derden welke op balansdatum nog niet zijn gefactureerd. Hierbij zijn in het geval van opdrachten op basis van fixed price de te verwachten verliezen in mindering gebracht.

VOORRADEN

Bedragen x € 1.000	31-12-2008	31-12-2007
Onderhanden werk per 1 januari 2008	2.953	1.879
Bij: Onderhanden werk	22.095	15.606
Af: Gefactureerd	-19.027	-14.532
Onderhanden werk per 31 december 2008	6.021	2.953

Debiteuren

De debiteuren bestaan hoofdzakelijk uit tweeden en derden voor wie DLG opdrachten uitvoert en heeft gefactureerd, onder aftrek van een eventuele voorziening voor dubieuze debiteuren. Er is bij het opstellen van de jaarrekening een beperkte voorziening dubieuze debiteuren opgenomen van € 223.361.

DEBITEUREN

Bedragen x € 1.000	31-12-2008	31-12-2007
Debiteurenstand	8.649	6.246
Af: Voorziening Dubieuze debiteuren	-223	-187
	8.426	6.059

Nog te ontvangen moederdepartement

Het bedrag nog te ontvangen moederdepartement van € 0,279 mln. bestaat uit de vordering op het moederdepartement voor de provinciale bijdrage 2007 ten behoeve van de financiering van de uren voor het betaalorgaan DLG. Van de 12 provincies hebben er inmiddels 9 betaald.

Nog te ontvangen/vooruit betalingen

De nog te factureren opbrengsten zijn vanaf 2007 ondergebracht onder de rubriek onderhanden werk. De post nog te ontvangen bedragen bestaat uit:

NOG TE ONTVANGEN/VOORUIT BETALINGEN

Bedragen x € 1.000	31-12-2008	31-12-2007
Overige nog te ontvangen bedragen	-129	945
Vooruitbetaalde bedragen	234	379
Voorschotten	4	9
	109	1.333

Liquide middelen

De liquide middelen zijn als volgt opgebouwd:

LIQUIDE MIDDELEN

Bedragen x € 1.000	31-12-2008	31-12-2007
Rekening courant ministerie van Financiën	8.192	5.514
Kas	0	0
Liquide middelen	8.192	5.514

PASSIVA

EXPLOITATIERESERVE

De exploitatiereserve geeft over 2008 het volgende verloop:

Bedragen x € 1.000	31-12-2008	31-12-2007
Exploitatiereserve per 1 januari	-11.854	4.844
Stelselwijziging passivering verlofdagen		-939
Onverdeeld resultaat 2007	2.276	
Overboeking van verplichte reserve	2.674	-15.759
Exploitatiereserve per 31 december	-6.904	-11.854
Saldo van baten en lasten	-113	2.276

De exploitatiereserve is gebonden aan een maximumomvang van 5% van de gemiddelde jaaromzet over de laatste drie boekjaren (gemiddeld € 116,5 mln.). De maximaal toegestane omvang van de exploitatiereserve bedraagt € 5,8 mln. (2007: € 5,5 mln.).

Wettelijke reserve

De verplichte reserve geeft over 2008 het volgende verloop:

De wettelijke reserve is gevormd voor door DLG ontwikkelde en geactiveerde software, met ingang van 2007. De wettelijke reserve is bijgesteld ter hoogte van de boekwaarde van door DLG ontwikkelde immateriële vaste activa per 31-12-2008. De boekwaarde voor immateriële vaste activa bedraagt in 2008 € 13,085 mln.

Leningen van de baten-lastendienst bij het Ministerie van Financiën

Het verloop van de leningen bij het Ministerie van Financiën is als volgt:

Bedragen x € 1.000	Initiële lening	Lening 2004	Lening 2005	Lening 2006	Lening 2007	Lening 2008	Totaal
Stand lening per 1 januari 2008	296	846	3.444	6.125	10.572	0	21.283
Aflossing 2008	192	795	1.406	2.390	2.904	0	7.688
	104	51	2.038	3.735	7.668	0	13.595
Opgenomen in 2008	0	0	0	0	0	5.689	5.689
Stand leningen per 31 december 2008	104	51	2.038	3.735	7.668	5.689	19.284

Afgelopen jaar heeft DLG. € 7,7 mln. aan leningen afgelost. De verhoging wordt deels veroorzaakt door de vervroegde aflossing van leningen voor materiële vaste activa die aan de DICTU zijn overgedragen.

De kortlopende schuld (1 < jaar) bedraagt per 31-12-2008 € 6,5 mln. Dit staat vermeld bij nog te betalen 2009. In de periode langer dan 1 jaar en korter dan 5 jaar bedraagt de lening € 11,8 mln. en langer dan 5 jaar € 1 mln.

Bedragen x € 1.000	Jaar<1	1<jaar <5 jaar	jaar>5	Totaal
Looptijd 3 jaar gemiddeld rentepercentage 3,08%	415	426	0	841
Looptijd 4 jaar gemiddeld rentepercentage 3,41%	5.170	8.020	0	13.190
Looptijd 5 jaar gemiddeld rentepercentage 3,83%	115	397	0	512
Looptijd 6 jaar gemiddeld rentepercentage 3,70%	52	0	0	52
Looptijd 7 jaar gemiddeld rentepercentage 3,54%	454	1.420	0	1.874
Looptijd 10 jaar gemiddeld rentepercentage 3,48%	299	1.495	1.021	2.815
Totaal lening	6.505	11.758	1.021	19.284

Voorzieningen

Het verloop van de stand van voorzieningen ziet er als volgt uit:

De stand van de voorzieningen is per 31 december 2008 € 1,0 mln., bestaande uit een reorganisatievoorziening en een voorziening ten behoeve van de leegstand van een kantoorpand in Assen. DLG heeft tot 31-08-2011 een huurcontract met een kantoor in Assen dat voor een groot deel leegstaat. Jaarlijkse bedragen de huurkosten van het kantoorpand in Assen € 393.450. DLG dient de huurkosten vanaf 2009 zelf te bekostigen (niet gedekt vanuit het tarief). Voor 2009 is 1/3 van het pand in Assen verhuurd. DLG heeft besloten hiervoor een voorziening op te nemen. In totaal gaat het om maximaal een bedrag van € 918.050.

VOORZIENINGEN

Bedragen x € 1.000	Reorganisatie	Huisvesting	Leegstand	Totaal
Stand voorzieningen per 1 januari 2008	281	253	0	534
Af: onttrekkingen in 2008	116	253	0	369
subtotaal	165	0	0	165
Bij: dotaties/vrijval in 2008	-79	0	918	839
Stand voorzieningen per 31 december 2008	86	0	918	1.004

De reorganisatievoorziening, met een saldo per 31 december 2008 van € 85.728, is in 2004 getroffen. Als gevolg van het later van start gaan van de voorziening in 2004 (namelijk bij verhuizing) loopt de voorziening voor een beperkt aantal medewerkers door tot en met augustus 2009. De vrijval van de reorganisatievoorzieningen wordt veroorzaakt doordat er minder uren zijn geschreven op reorganisatievoorziening dan voorzien.

In 2005 is een extra huisvestingvoorziening getroffen in verband met de huisvestingsproblematiek in Regio West. De stand van huisvestingsvoorziening is per 31-12-2008 € 0. Inmiddels heeft er in regio West een verhuizing plaatsgevonden en is een voorziening niet langer noodzakelijk.

Crediteuren

De stand van de post crediteuren bedraagt per 31 december 2008 € 2,631 mln. (per 31 december 2007 € 1,096 mln.).

Nog te betalen/vooruit ontvangen

De post nog te betalen/vooruit ontvangen bedragen is als volgt opgebouwd:

NOG TE BETALEN/VOORUIT ONTVANGEN

Bedragen x € 1.000	31-12-2008	31-12-2007
Nog te betalen vakantiegeld	2.662	2.511
Recht op vakantiedagen	2.220	1.750
Vooruit ontvangen bedragen	1.797	1.922
Nog te betalen eindejaarsuitkering	263	176
Overige nog te betalen bedragen	5.731	4.358
Kortlopende schuld < 1 jaar	6.505	-
	19.178	10.717

Op de balans zijn de rechten op vakantiedagen opgenomen voor het saldo van door de medewerkers en door het management toegestane aantal mee te nemen dagen naar een volgend jaar. De

kosten van deze dagen zijn gebaseerd op de salariskosten inclusief sociale lasten van de betreffende medewerkers. Per 31-12-2008 is nog te betalen vakantiedagen toegenomen met € 0,5 mln. Dit wordt veroorzaakt doordat medewerkers afgelopen jaar minder verlof hebben opgenomen dan ontvangen als gevolg van de toegenomen werkdruk. Ook is de post overige nog te betalen bedragen ten opzichte van 2007 toegenomen met € 1,4 mln. De stijging zijn met name het gevolg van nog te betalen kosten voor huisvesting en ICT.

Het bedrag "nog te betalen aan het moederdepartement" bestaat uit wel toegekende maar niet bestede additionele kosten voor LNV-opdrachten.

De post nog te betalen 2009 bestaat uit contractuele verplichtingen die DLG per 31-12-2008 heeft ten behoeve van huur- en leasecontracten.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

De niet uit de balans blijvende verplichtingen betreffen een aantal categorieën van financiële verplichtingen die niet in de balans behoeven te worden opgenomen, maar die wel aanwezig zijn per 31-12-2008.

Bedragen x € 1.000	31-12-2008	31-12-2007
periode < 1 jaar	131	96
1 jaar < periode < 5 jaar	236	155
periode > 5 jaar	-	-
Totaal	367	251

Het gaat hierbij om de verplichtingen inzake operational lease contracten voor het wagenpark.

Daarnaast heeft DLG meerjarige verplichtingen ten aanzien van huurkosten van gebouwen.

Bedragen x € 1.000	31-12-2008
periode < 1 jaar	11.180
1 jaar < periode < 5 jaar	22.710
periode > 5 jaar	1.216
Totaal	35.106

4.8 TOELICHTING OP DE REKENING VAN BATEN EN LASTEN

DLG heeft in 2008 hogere baten bereikt dan begroot. Het verschil in de opbrengsten van het moederdepartement is te verklaren door een uitbreiding van de LNV-opdracht met € 6,2 mln. ten opzichte van de oorspronkelijke begroting. Daarnaast heeft DLG in 2008, in vergelijking met de op basis van voorzichtige uitgangspunten opgestelde begroting, binnen het geformuleerde beleid meer opdrachten van derden kunnen uitvoeren. In totaal heeft DLG respectievelijk € 5,8 mln. en € 2,4 mln. meer opbrengsten in opdrachten tweeden en derden weten te realiseren. Een deel van de opbrengsten zijn additionele opbrengsten van LNV, overige departementen of derden. Hier staan ook kosten tegenover, die zijn verantwoord onder de specificatie van de materiële kosten.

Toename van het aantal opdrachten en van de aanvullende opdrachten van tweeden en derden heeft ook geleid tot een toename van de personeelskosten.

OPBRENGSTEN

Bedragen x € 1.000	2008	2007
Opbrengst moederdepartement	111.750	96.875
Opbrengst overige departementen	8.291	4.712
Opbrengst derden	13.804	10.894
	133.845	112.481

Rentebaten

De rentebaten van € 0,468 mln. (2007: € 0,587 mln.) betreft de Rekening-courant rente van het ministerie van Financiën.

Verkoop Activa

In 2008 heeft DLG hardware met een boekwaarde van € 1,664 mln. overgedragen aan DICTU. Hiervoor heeft DLG € 1,664 mln. ontvangen via haar rekening-courant.

Personele lasten

De totale personele lasten bedragen voor 2008 € 87,4 mln.

De baten-lastendienst DLG neemt (verplicht) deel aan de pensioenregeling bij het ABP. Op grond hiervan worden de verslaggevingsrichtlijnen voor bedrijfstakpensioenregelingen gevolgd. Dit houdt in dat, hoewel de pensioenregeling kwalificeert als een defined benefit-regeling (= toegezegde pensioenregeling), deze in de jaarrekening wordt verwerkt als zou er sprake zijn van een defined contribution-regeling (= toegezegde bijdrage). Dit betekent dat de in het verleden gehanteerde systematiek van verwerking van de pensioentoezeggingen gehandhaafd blijft. Dit wil zeggen het verantwoorden van de premie (werkgeversdeel) in het jaar als last in de staat van baten en lasten alsmede eventuele additionele premieheffingen over oude jaren. In het geval van een tekort bij het pensioenfonds heeft de baten-lastendienst geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen anders dan hogere toekomstige premies.

PERSONELE LASTEN

Bedragen x € 1.000	2008	2007
Lonen en salarissen	60.814	56.848
Andere personeelskosten		
Pensioenlasten	6.570	6.753
Overige sociale lasten	7.209	4.144
Extern personeel	12.857	16.154
	87.450	83.899

Materiële kosten

In de afgelopen jaren zijn de kosten voor het beheer door de DICTU geboekt onder de personele kosten. Het zijn echter kosten die verband houden met de uitbesteding van werkzaamheden en betreft geen externe inhuur. De kosten zijn daarom verantwoord onder materiële kosten.

De huisvestingskosten bedragen € 14,8 mln. in 2008. Het verschil ten opzichte van 2007 laat zich verklaren, doordat in 2007 een deel van de huisvestingskosten door IFZ werden bekostigd en als 'verborgen lasten' in de jaarrekening zijn gepresenteerd. In 2007 bedroegen deze verborgen lasten € 6,9 mln. Per saldo zijn de huisvestingskosten ten opzichte van vorig jaar met € 0,4 mln. gestegen.

MATERIËLE KOSTEN

Bedragen x € 1.000	2008	2007
Automatiseringskosten	308	679
Huisvestingskosten	14.837	7.499
Kantoorkosten	2.430	2.741
Additionele kosten opdrachten 1e/2e/3e	5.884	5.178
Reis- en verblijfskosten	3.906	3.943
Opleidingskosten	1.845	1.206
DICTU-beheerskosten	8.789	0
Overig	2.031	1.361
	40.030	22.607

In 2008 heeft DLG € 8,8 mln. besteed aan het beheer door DICTU ten behoeve van applicaties, infrastructuur en werkplekondersteuning. In de oorspronkelijke begroting stonden de beheerskosten onder personele lasten begroot. Dit verklaart voor het overgrote deel de € 10,3 mln. hogere lasten bij materieel ten opzichte van de oorspronkelijke begroting. DLG maakt additionele kosten ten behoeve van projecten voor opdrachtgevers. De kosten staan verantwoord onder materiële kosten, maar hebben betrekking op projecten. Opdrachten 1e betreft LNV, 2e overige departementen en 3e provincies en overige overheden.

Dotatie voorzieningen

Er heeft in 2008 een vrijval van de reorganisatievoorziening plaatsgevonden ad € 164.706. Voor 2009 heeft er een dotatie plaatsgevonden voor de reorganisatievoorziening van € 85.728. Daarnaast heeft DLG een voorziening getroffen voor de leegstand van een kantoorpand in Assen. DLG is tot augustus 2011 gebonden aan dit verlieslatende contract. Hiervoor is op basis van de huurkosten en verwachte leegstand een dotatie van € 918.050 aan de voorziening getroffen.

DOTATIE VOORZIENINGEN

Bedragen x € 1.000	2008
Dotaties	1.004
Vrijval	-165
	839

Rentelasten

De rentelasten van € 0,745 mln. (2007: € 0,508 mln.) zijn betaald voor leningen van ministerie van Financiën. Er zijn geen rentelasten geactiveerd.

4.9 TOELICHTING OP HET KASSTROOM-OVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de Rekening-courant met het ministerie van financiën (Rijkshoofdboekhouding). Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest, zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. De stand van de rekening courant met de Rijkshoofdboekhouding per 31 december 2008 is lager dan begroot. Dit is voornamelijk veroorzaakt door een aanzienlijk lagere investeringen in 2008. DLG heeft afgelopen jaar een zeer zorgvuldige afweging gemaakt voor welke processen er de komende jaren geïnvesteerd wordt in E-Business Suite (EBS). Als gevolg van dit besluit heeft DLG een groot deel van de gedane investeringen ad € 1,8 mln. in EBS in de kosten moeten nemen. Deze investeringen zijn gedaan ten behoeve van processen die niet binnen de EBS-applicatie zijn in te passen en derhalve voor DLG niet zullen leiden tot een bruikbare applicatie.

DLG heeft ook een verlies moeten nemen op een groot deel van de investeringen ten behoeve van EDV ter hoogte van € 0,5 mln., waarvan de investeringskosten 2007/2008 niet resulteren in een bruikbare applicatie. In totaal heeft er in 2008 een afwaardering van € 2,4 mln. plaatsgevonden.

Daarnaast is het saldo lager als gevolg van een hoger uitstaand saldo uitstaande vorderingen ad € 3,0 mln.

■ 4.8 RESULTAATBESTEMMING

Dienst Landelijk Gebied heeft over 2008 een negatief resultaat behaald van € 0,113 mln. In afwachting van besluitvorming over de resultaatbestemming door het moederdepartement is het behaalde resultaat over 2008 voorlopig als onverdeeld resultaat in de balans opgenomen.

■ 4.10 GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Het afgelopen jaar heeft DLG voor € 1,664 mln. aan materiële vaste activa van de balans aan de DICTU overgedragen. Met ingang van 1 januari 2009 worden de generieke immateriële vaste activa overgedragen aan de batenlastendienst DICTU. In samenwerking met de DICTU heeft DLG het afgelopen jaar onderzocht of het 'generieke' immateriële vaste activa op de balans heeft staan. Dit is niet het geval voor wat betreft software. DLG heeft per 31-12-2008 slechts voor een zeer geringe boekwaarde van € 30.000 aan 'generieke' licenties op de balans staan. In overeenstemming met de DICTU zien beide partijen er vanaf deze activa over te dragen.

4.11 BEDRIJFSVOERINGPARAGRAAF

Inleiding

De in dit jaarverslag opgenomen financiële overzichten maken gedeeltelijk onderdeel uit van het departementale jaarverslag van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. De Algemene Rekenkamer, die het departementale jaarverslag jaarlijks onderzoekt, biedt op de derde woensdag in mei haar oordeel hierover in een rapport aan de Staten-Generaal aan. In dit rapport kunnen opmerkingen worden gemaakt over de bedrijfsvoering en de in het departementaal jaarverslag opgenomen financiële overzichten van de baten-lastendienst.

In deze bedrijfsvoeringparagraaf wordt verantwoording afgelegd over de rechtmatigheid van financiële transacties, de totstandkoming van beleidsinformatie, het financieel en materieel beheer en overige aspecten van de bedrijfsvoering.

Rechtmatigheid

Op basis van de mij beschikbare informatie zijn er geen onrechtmatigheden geconstateerd die de tolerantiegrens op artikelniveau overschrijden.

Totstandkoming beleidsinformatie, financieel en materieel beheer en overige aspecten van bedrijfsvoering

Op basis van de mij beschikbare informatie zijn er geen onrechtmatigheden van materieel belang bekend. DLG heeft geconstateerd dat het financieel en materieel beheer in het algemeen op orde is. DLG heeft een aantal verbeterpunten geconstateerd die in 2009 worden ingezet. Tevens is DLG bezig met proces- en systeemvernieuwing onder andere met behulp van E-Business Suite (EBS) mede ter verbetering van de informatievoorziening.

Peter Heij
Directeur DLG

5. ACCOUNTANTSVERKLARING

DIENT LANDELIJK GEBIED

Wij hebben de op pagina 12 tot en met 24 opgenomen financiële overzichten die deel uitmaken van het jaarverslag 2008 van de baten-lastendienst Dienst Landelijk Gebied van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit gecontroleerd. Deze financiële overzichten bestaan uit:

- de jaarrekening bestaande uit de balans per 31 december 2008, de staat van baten en lasten over 2008, het kasstroomoverzicht 2008, alsmede de daarbij behorende toelichtingen;
- de in de bedrijfsvoeringsparagraaf van dit jaarverslag opgenomen rapportage over de comptabele rechtmatigheid van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering over 2008.

Verantwoordelijkheid van de leiding van de baten-lastendienst

De leiding van de baten-lastendienst is verantwoordelijk voor het opmaken van de financiële overzichten die zowel het vermogen en de baten en lasten als de comptabele rechtmatigheid van de baten, lasten en balansmutaties getrouw dienen weer te geven, alsmede voor het opstellen van de overige onderdelen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met de Regeling baten-lastendiensten 2007. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de financiële overzichten van zowel vermogen en baten en lasten als de comptabele rechtmatigheid van de baten, lasten en balansmutaties, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevatten, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de financiële overzichten op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de financiële overzichten geen afwijkingen van materieel belang bevatten.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de financiële overzichten. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de financiële overzichten van zowel vermogen en baten en lasten als de comptabele rechtmatigheid van de baten, lasten en balansmutaties relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de baten-lastendienst.

Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die de leiding van de baten-lastendienst heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de financiële overzichten.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Naar ons oordeel geven de in het jaarverslag opgenomen financiële overzichten een getrouw beeld van zowel de grootte en de samenstelling van het vermogen van de baten-lastendienst Dienst Landelijk Gebied per 31 december 2008 en van de baten en lasten over 2008 als van de comptabele rechtmatigheid van de baten, lasten en balansmutaties over 2008 in overeenstemming met de Regeling baten-lastendiensten 2007.

Den Haag, 21 april 2009

AUDITDIENST VAN HET MINISTERIE VAN LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKwaliteit w.g. drs. ing. J.P.M. van Hienen RA RS auditmanager	w.g. P. van Leerdam RA plv. hoofd afdeling Accountantscontrole en Certificering
--	---

Aan: Mevrouw Minister van
Landbouw, Natuur en
Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

zie ook: www.dienstlandelijkgebied.nl/jaarverslag2008

DLG REALISEERT GROENE PLANNEN
VOOR 16 MILJOEN NEDERLANDERS!